

FLOR DE CARD



SANT LLORENÇ DES CARDASSAR

Associació P. Forana
Princesa, 24
07240 Sant Joan



DE 1992 * N° 186



1892 • 1992

CENTENARI

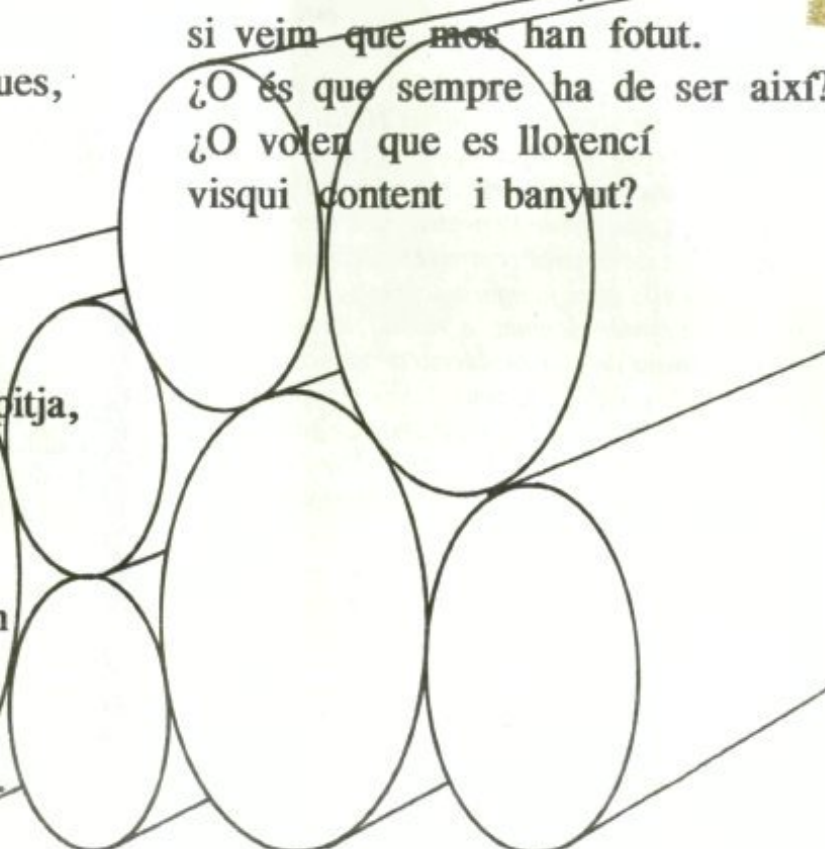
AJUNTAMENT DE SANT LLORENÇ DES CARDASSAR

Dècimes econòmiques

¿No trobau que mos puteja
en Solchaga, per Madrid?
Ell ara diuen que ha dit
que estreguem més sa corretja!
I homo que malaveja
no haver de fer pus forats,
per no tenir maldecaps
s'haurà de comprar retranques,
o li deixaran ses anques
vermelles, amb un verdanc.

I si no volem més brou
mos donaran tassa i mitja,
que a s'Ajuntament, quan pitja,
li és ben igual si cou.
Maldament facem renou
per lo d'es clavegueram,
i enc que siguem qui pagam
i tenguem diet a xerrar,
no mos voldran enxufar
fins l'any que ve, si badam.

P'entura mos convendria
fer un poc de trull p'es carrer,
a veure si s'estrevé
que fan un poc més de via.
Que haurem perdut s'alegria,
es dobbers i sa salut,
si veim que mos han fotut.
¿O és que sempre ha de ser així?
¿O volen que es llorencí
visqui content i banyut?



L'oposició

Per no parlar sempre de l'equip de govern, avui hem considerat que podria estar bé xerrar un poc de l'oposició, del paper que teòricament creïm que hauria de representar i el que en realitat representa.

Segons el nostre veure, és el govern el qui té la responsabilitat de tirar envant un programa de feina, que per això va aconseguir una majoria que, almanco quan va començar el quadrienni, li permetia desenvolupar-lo així com li semblàs millor.

L'oposició, en canvi, només està obligada a controlar els qui governen, d'acord amb els criteris amb què es va presentar a les eleccions. I aquest control ha de fer que critiqui públicament les accions que considera inadequades, a fi que els electors sàpiguen en cada moment com hauria resolt els problemes si hagués estat ella qui comandàs. D'aquesta manera, la gent aniria comparant les solucions que cada grup li oferiria i s'aniria fent una idea de qui li convé votar a les vinents eleccions.

Però no creïm que sigui aquest el cas de Sant Llorenç. Tenim un govern en minoria que no havia estat tan tranquil mai, ja que els de l'oposició ni s'entenen entre ells ni duen tant de control com seria desitjable.

Si cap d'ells dóna ja informacions públiques ni expressa la seva opinió damunt la revista, és evident que ens trobam davant un clar problema de manca de comunicació entre els polítics i la gent. I aquest problema, fent un incís, també és traslladable a l'equip de govern, que sembla mentida que amb tot el rebumbori de les aigües encara no s'hagi dignat a donar una informació pública.

Si a això hi afegim que n'Antoni no es duu massa bé ni amb na Jerònia ni amb en Tomeu, i na Jerònia, socialista, lògicament no pot festejar amb els populars, tendrem un govern en minoria "controlat" per un grup interiorment barallat que no té gaire ganes de fer trull.

D'aquesta manera no seria estrany que la legislatura acabàs amb la mateixa composició municipal que tenim ara, ni que a les vinents eleccions la gent donàs l'esquena als polítics i es dedicàs a veure els "culebrones" de la televisió, que encara semblen més entretinguts que la vida municipal llorencina.

Flor de Card

Revista d'informació general de Sant Llorenç des Cardassar (Mallorca)

Adreça: carrer de Sant Llorenç, 36

Telèfon: 569119

Publicitat: Maria Galmés * Telèfon: 569509

Setembre de 1992

Número 186

Edita: Centre Cultural Card

Imprimeix: Apóstol y Civilizador (Petra)

Dipòsit legal: 765-1973

Director: Josep Cortès i Servera

Consell de Redacció: Joana Domenge
Felip Forteza
Maria Galmés
Guillem Pont
Guillem Quina
Antònia Servera
Guillem Soler

Col·laboren

	Dècimes econòmiques	Portada
Josep Cortès	Espipellades	3
	Tal dia com avui	19
	Imatges	20
Maria A* Perelló	Glosadors	4
Antoni Pascual	Poesia	6
Ignasi Umbert	La il·legal oferta	7
Sol, i de dol	Batec	8
Mateu Gayà	Maastrich	11
Guillem Pont	Don Martí	14
Xesc Umbert	El temps	16
Maria Galmés	Si lleu...	18
	Demografia	18
	Comptabilitat	
Fernando Albertí	A Ignasi Umbert	19
Jaume Galmés	Nimfes	19
Bel Nicolau	Distribució	

Nota

Els articles apareguts en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus propis autors, exceptuant l'editorial, que reflecteix la del Consell de Redacció.

No és lo ma-
teix, no, Arnau
que Mestre Ar-
nau!

El món com més va més roda, i mal assumpto si s'aturà!

¿Vos ne recordau d'es rebumbori que va armar en Miquel Falera, estant a s'oposi-
ció, quan en Mateu Puigròs va firmar es programa de festes d'es seu poble amb so
títol de *Batle de Son Carrió*? Estava tan emputat que fins i tot em sembla que va
demanar sa dimissió d'en Tomeu Carbó si no el destituïa de tots es càrrecs per ha-
ver gosat voltar-li cama.

Idò mirau si han canviat ses coses, que ara se n'ha anat a s'Expo i no ha tengut
altra idea que deixar es carrioner com a batle de tot es terme! Una de dues, o abans
no era tan perillós com se pensava o li ha deixat es gorniments ben posats.

O també li ha voltat cama! Anau a cercar-ho!

Aiximateix ha duita sort s'Ajuntament amb so recaptador de contribucions.

Resulta que s'altre dia va acabar es contracte que li havien firmat deu anys enrera,
i, com que an es nostros dirigents no els havia llegut preparar es papers per convo-
car de bell nou sa plaça, els ha fet es favor de renovar-lo per mig any més, i així
podrem seguir pagant sa canalització de ses aigües dins es plaços prevists.

I això que no guanya gaire, perquè aquestes feines sempre han estat mal pagades
i es mal de fer trobar gent generosa i desinteressada que estigui disposada a fer-les
a baix preu.

"Poderoso ca-
ballero és
don Dinero."

Una teringa-
de tot es carrer en-
ja
mitjorapassai-
en mitjoravé.

Aquest mes fa onze anys que se presentà an es públic es primer projecte de Normes
Subsidiàries. Va caducar, en feren un de nou... i si fan es colló tornarà caducar. De
moment, s'únic beneficiat ha estat s'arquitecte municipal, que se n'ha duit una bo-
níssima tallada.

P'es gener farà tres anys que s'esbucà sa casa de don Toni..., i altres tants que xer-
ren d'engrandir sa plaça.

Es dia de Sant Llorenç va fer quatre anys que s'inaugurà sa Unitat Sanitària. Es pati
de darrera fa estona que passa per ui, i sa placeta d'es Pou Vell no és més que ún
niu de brutor que espera torn perquè l'adecentin una mica.

D'ençà que arreglaren sa carretera d'Artà parlen de fer una placeta a sa sortida d'es
poble. Va servir de magatzem de ferro vell, de cotxos espanyats i de femer durant
una bona partida d'anys. Enguany, a deshora, hi trasplantaren es morers i duguérem
sa sort de que aferrassin. Més tard hi trabucaren terra... i ara espera torn perquè
li donin un poc de fesomia humana.

Se veu que és es nostro destí. No crec que n'aprenuem mai.

No voldria que vos pensàssiu que ets esquitxos d'es divorci que s'ensuma entre
Unió Mallorquina i es Partit Popular no arribaran per aquí.

Na Bàrbara és d'Unió Mallorquina i -almanco fins fa poc- estava alabada amb na
Maria Antònia Munar, mentres que en Guillem i en Mateu són d'es Partit Popular;
però es germans d'en Mateu són d'Unió Mallorquina, o ho eren fins fa poc.

Cap on se decantaran? Se mantendran es dos partits o un s'engolirà s'altre? Si Unió
Mallorquina desapareix en es poble, ¿hi haurà gent nova que la vulgui ressuscitar?
Facin joc, senyors. S'admeten messions.

"Donde dije
digo, digo
Diego".

Tardintarrop
sacornatramu-
satserraquemay
datsurumban.

I an aquesta darrera, ¿a qui l'hem de dedicar?

¿An es qui se'n cuidaren de sa renovació d'es contractes de sa brigada?

¿O an es qui aprovaren es pressupost pensant (!?) que hi hauria més ingressos d'es
que hi ha hagut, i ara no surten es comptes?

¿O seria millor xerrar d'es Centenari, que tanmateix no en xerra ningú?

¿O del Cardassar, que amb elements sobrenaturals en contra ja ha guanyat un partit?
Tria, que n'hi ha per tots.

Josep Cortès



Bartomeu Servera "Pistola"

Es tracta d'un glosador que neix a Sant Llorenç des Cardassar el vint-i-vuit de març del 1913 i mor el vint-i-set de febrer del 1991.

De jove, amb la dona i dues filles, vivia a la possessió de *Son Colom*; cinc o sis anys més tard anà a viure amb una filla seva al poble.

La seva professió era la de picapedrer; abans feia jornals a foravila. Estava casat i tenia dues filles. Era un matrimoni pobre i molt feliç que s'avenia molt bé perquè ambdós cònjuges preferien la tranquil·litat a l'estrès que representa fer molta de feina. S'estimaven més repartir-se una llesca de pa i ser feliços; vivien del present sense pensar en el futur.

L'inici de les seves gloses parteix d'una tradició familiar, car el seu avi i el seu pare eren glosadors. Tenia, doncs, un do natural.

No va tenir idees polítiques, no obstant això, els darrers anys de la seva vida, ja durant el govern del PSOE, sorgí l'única glosa de caire polític, *Els socialistes*, una clara al·lusió crítica al govern de Felipe González. La seva filla no en sap la causa, però creu que l'amo en Tomeu devia estar tip de la hipocresia socialista. El rector del poble, don Joan, li demanà les gloses de son pare, però ella, assustada, no li volgué donar l'esmentada abans perquè trobava que parlava molt malament d'ells; el rector se'n dugué altres com *El Parenostro de l'any quaranta* i *Els Manaments de la Santa Mare Església*.

No tenia cap afecció, sempre es quedava a casa seva i només anava a qualque funeral; potser -ens explica la seva filla- la causa fos la mort prematura de la seva dona, cosa que el va capficar, encara que els darrers anys de la seva vida sovintejava el cafè per parlar amb un i altre i contar alguna de les seves gloses. La més famosa, *Els Socialistes*, sorgí un vespre en un sopar entre antics amics del servei militar, que tenien el costum de reunir-se un pic cada any.

No era un glosador de combat. No li agradava anar amb altres glosadors, ell preferia anar en solitari. A vegades li deia la seva filla: *"Mon pare, agraviareu qualcú"*. Tant és així que un dia va caure la llimonera de ca don Joan Ramis, cosa que provocà un parell de gloses satíriques de l'amo en Tomeu pels molts accidents que ja havia provocat.

No era un glosador professional, per la qual cosa no cobrava. Tampoc no participava en públic. La seva filla creu que algunes d'aquestes gloses s'han conservat dins la memòria de la gent.

D'altra banda, l'amo en Tomeu tenia una germana que nomia Caterina i un germà més petit, Bernat, als quals, de petit, els posava un malnom i en feia una glosa que diu:

*Tenim en Catull (Tomeu)
i na Catins (la germana Caterina)
i un nin que pareix un xot banyut (el germà).*

Les gloses de l'amo en Tomeu Pistola no anaven lligades a cap anècdota, sinó que sorgien espontàniament. Com ja hem dit, morí als vuitanta anys d'un infart. No escrivia les seves gloses, per aquest motiu algunes de les quals s'han perdut; tres es conserven a l'Ajuntament. A la seva mort, la revista llorencina *Flor de Card*, el mes de març de 1991, li dedicà unes paraules d'honor que diuen:

A darrerries del mes passat, i des-

prés d'haver patit els darrers anys de la seva vida diversos atacs de gota, va morir l'amo en Tomeu Pistola, un dels millors glosadors llorencins que hem conegut. Flor de Card ha publicat algunes de les seves composicions més conegudes, entre les quals recordarem: "Els Socialistes", "Sa Malaltia", "Es Parenostro de l'any quaranta", "Els Manaments de la Santa Mare Església", "Sa Cussa de can Duai" i "Ses peces de s'arada". Aquestes gloses es destacaven per tenir un agut sentit de l'humor i de la crítica envers tot allò que li semblava injust. En recordança seva publicam novament la glosa "Ses peces de s'arada", que va ser recollida pel Pare Ginard en el seu "Cançoner Popular".

Així, doncs, de les gloses esmentades es desprenen diversos blocs temàtics: religiós, polític, instruments del camp i personals.

L'amo en Tomeu Pistola era un home prim de doblers i de feina, per la qual cosa menjava poc. Un familiar seu conta que un vespre, devers els anys cinquanta, va passar per casa seva, on l'endemà havien de fer matances, li oferiren una magrana agra intencionadament. Pistola l'agafà imaginant-se l'entremaliadura del familiar, en tastà un granet i la deixà damunt la taula. D'aquest fet en féu la següent glosa:

*Magrana agra p'es cos
per un que esta desanat;
això és molt apropiat
per un qui l'endemà ha de menjar
arròs.*

Aleshores, durant la postguerra, tothom anava eixut de doblers i de pa, i Pistola no n'era cap excepció. A les matances només es feia dinar, les restes les repartien per sopar cadascú a casa seva. Però Pistola es tornà presentar la nit de les matances a casa del parent i digué:

*Ara he hagut de venir
perquè estic desesperat;*

*creu que després d'haver sopat
tenc es ventre tan inflat
que vénc perquè tenguis la bondat
de dar-me un tassó de vi.*

Després del vi contestà:

*Que estic de bé!
Vaja una tranquil.litat!
Ell fins no pareix ver
que espassi tan aviat!*

Aquest familiar ens conta l'esperit alegre i desenfadat de Pistola, que de qualsevol doi en feia un acudit o una glosa; tal és el cas en què una vegada es trobava a la botiga i li demanaren si havia de tenir convidats, que comprava tantes coses, a la qual cosa va contestar amb una glosa:

*No he de tenir gent externa,
però no puc consentir
haver de beure aigua
en vista que puc comprar vi.*

Són gloses de les coses de cada dia, que informen del caràcter festiu del glosador, com una que fa referència a la incomoditat de la seva casa, situada a foravila; ell contestava a les crítiques d'aquesta suposada incomoditat:

*Jo vaig fer un excusat
per cagar sa meva dona;
és una cosa molt bona
es tenir es cul reservat.*

Una altra informa de la fam que passava l'amo en Tomeu; diu així:

*Si jo me velg a menjar
pa fet meu amb sobrassada,
en pegaré una panxada
que no sera gust de contar,
perquè és impossible aguantar
amb sa fam que som passada.*

Una altra glosa que va compondre en motiu d'una comunió:

He vengut a refrescar

*per donar-vos s'alegria,
i més envant vull tornar...
però per sa vostra filla!*

L'amo en Tomeu Pistola era un home que sabia llegir i escriure poc, però tenia molta imaginació. Una vegada anà a caçar eriçons per fer panades amb un nebot seu, la qual cosa li inspirà una glosa que diu:



*Requarant ses accions
quina una que n'ha passada,
que per fer una panada
'ver d'anar a caçar eriçons!*

L'amo en Tomeu Pistola, que no solia fer gloses de combat, contestà promptament:

*Perquè som un caçador
i m'agrada anar a caçar,
també m'agrada menjar
ses panades d'eriçó.*

En conclusió, hem de dir que ens ha estat difícil trobar més material, car moltes de les seves gloses s'han perdut; la família, quan era viu, mostrava poc interès; ara voldria recuperar-les, però ja és massa tard.

Es Parenostro de l'any Quaranta

*Francesc nostro, vós qui estau
a sa cadira eixancat,
mos heu requisat es blat*

*i a s'estranger l'enviau,
i no vos preocupau
si noltros no n'hem menjat.
Vaja un brou que mos heu dat!
I encara és poc! I callau!*

*Es nostro pa de cada dia
donau-lo-mos, don Francesc,
que amb sa fam que jo pateisc
sempre pareix que és migdia.*

*Que aquest Parenostro sia
p'es gloriós don Francesc:
lo que he patit i pateisc
i he de patir algun dia,
que ho patissin, jo voldria,
en Franco, sa seva filla,
sa dona per companyia
i tot es seu parentesc.*

*Es Manaments de la Santa Mare
Església*

*Aixecar-se de matí
i berenar de bona hora,
i pegar fort an es vi,
i llavors tugar sa dona.*

*Es segon és es menjar
sa coca amb moltes tallades
i pegar bones butzades.
Sa dona, que mir d'allà.*

*Es tercer anar a sa taverna,
allà crien molts de gats;
i fer molts de desbarats
a davant sa gent externa.*

*Es quart és de dinar
cada catorze anys un pic,
i vetlar tota sa nit;
en de dia, flastomar.*

*Es quint és robar diners,
xuia, sobrassada i pa,
anar-se'n a confessar
i no dir-ho an es confés.*

*Aquests cinc manaments
s'enclouen en tres:
menjar, beure, no fer res
i conservar els mals pensaments.*

Es socialistes

*Vaja una passa més trista
que ets espanyols vàrem dar
quan partírem per votar
es Partit Socialista!
Sa brutor no es perd de vista*

i és de tanta que n'hi ha!

*Amb so govern que hi havia
es pobre estava content,
tenguent feina abastament,
menjava i se divertia,
i aquest ha estat tan dolent
i es puta no ho pareixia!*

*De lo que mos prometia
res de res hem arribat;
lo que és ben cert que ha "apoiat"
matons i lladroneria.
Lo que no mos convenia
es puta mos ho ha donat!*

Sa cussa de ca'n Duai

Va resultar que jo vaig fer tres anys de feina a Ca'n Duai i teníem una cusseta molt magra -jo no vaig veure mai que li donassin un bocí de pa-. Un dia va escapar una ovella de Pocafarina i se va mesclar amb ses de Ca'n Duai. Va venir es pastor a cercar-la i, quan va veure aquesta cussa tan magra, va dir:

-Toni, aquesta cussa no te serveix, està molt magra.

-No, -va dir ell- no me serveix.

-Idò si t'interessa una cussa bona, a Pocafarina n'hi ha una de demés i l'han de treure.

-Idò vendré a veure-la.

I jo, es vespre, quan devallava, vaig encontrar sa cussa i li vaig dir:

*Si te'n vas a Ca'n Duai
pots dir 'diós an es pa,
i llavors de s'altre menjar
no te veuràs plena mai;
berenaràs d'un badai
i no s'entreveurà!*

Però no ho va creure, i el sendemà va passar es portell a veure es panorama de per allà. Se topa amb sa magreta que cercava capolls de figa per davall ses figueres, i jo dic: "Ara se saludaran, aquestes dues cusses", i me vaig posar a escoltar. I ja ho crec!, sa grassa diu:

*Jo vénc de Pocafarina
i tu te n'hauràs d'anar,*

*perquè no pots treballar
degut a s'estar tan prima.*

Sa magreta va alçar es cap, i digué:

*Amb mi ja tens es retrato,
ja te pots orientar;
no he tastat pus es pa
d'ençà que me'n vaig anar
de l'amo en Mateu Beato.*

I feia set anys! S'altra digué:

*Això són fracassos grossos;
me'n torn cap an es portell,
perquè vos veuen ets ossos
que vos travessen sa pell!*

*Ara ja estau avisada;
-va dir sa magreta-
si vos convé m'escoltau,
o del contrari cobrau
així com a mi m'han pagada.*

De fam! I la va acompanyar fins an es portell. Quan hi varen esser sa magreta li diu:

*Es pitjor que un Purgatori
a Ca'n Duai, per un ca.
Molts de pics he de menjar
de ses fleumes que va es Toni!*

I feia unes escopitadetes així de petites!

Sa malaltia

*Sa dolentia rebrota,
lo bo de mi se n'ha anat;
a s'octubre, antany passat,
em va fer desgraciat
perquè em repetí sa gota.
Mentre no em 'cabi de fotre
sempre hauré d'engronçar es cap.*

*Me mir i veig es retrato
i jo mateix no em conec,
perquè a dies no em 'guant dret
sense "apoio" d'es gaiato.*

*Jo vaig caure de memòria;
vaig pegar amb so cap en terra
i sang, com ferit de guerra!*

Sort que torn cantar victòria!

Ses peces de s'arada

*Per llaurar s'ha de mester:
reia, dental i cameta,
joc d'oreies, destraleta,
sa telera i reteler;
mantí, espigó, aixanguer,
morrals, uieres, coixí,
jou, camelles i collades,
i llentures per junyir;
un rastell, ses corretjades
i llongues p'es mul regir.*

Sobre un autoretrat de Rembrandt

Quan sa fosca agafa es màxim d'emprenyadura,
un llamp de llum,
sa cara d'un vell que riu,
i sa rialla és vaixell que s'encollona
de ses tempestes de sa vida,
d'es forats negres de s'espai.
Més de mitja vida fa l'ui, ha dit "a-déu".

I es vell de cara sàvia i caparruda riu.
Adéu a ses caretes grises,
adéu a qui sempre té es cor en es cap
adéu an es què diran.

Antoni Pascual

Joieria Femenias

**l·listes de noces
objectes de regal**

Rector Pasqual, 8
Tel. 569072
Sant Llorenç

La il.legal oferta



Des de fa algun temps es parla molt de l'oferta *il.legal* o oferta urbana que provoca la competència deslleial entre el sector hotel·ler; la premsa diària, durant aquest estiu, ha publicat algunes opinions o articles sobre el tema, però per ventura no amb la profunditat que caldria desitjar. Algunes estadístiques sobre el trànsit de passatgers a l'aeroport han donat la veu d'alarma, una vegada més, massa tard: el nombre de passatgers que els avions havien traslladat a Mallorca no coincidien en res amb l'ocupació que hi havia en els nostres hotels o apartaments; la diferència era lo suficient important perquè qualcú començàs a analitzar els perquès, perquè hi ha varis perquès, d'aquesta diferència, ja que això quasi mai depèn d'un sol factor.

Però ens hem de demanar on son aquests turistes, on s'han aficat. O és que els hotelers diuen mentides quan donen els percentatges d'ocupació? Perquè la veritat és que els turistes són a Mallorca i els hotelers no diuen mentides, doncs, què passa?, es demanaran vostès, tants d'hotels i apartaments *il.legals* hi ha? I a dir ver, hi ha qualche apartament *il.legal*, hotel per ventura no, però apartaments sí que n'hi ha, però no tants com per poder produir aquesta diferència estadística. Doncs, on són els turistes?

A principis dels vuitanta, després d'haver sortit de la crisi del 73-74, hi va haver un canvi de mercat i també un traspàs de turistes cap als aparta-

ments, però al mateix temps, a tota la geografia mallorquina anaven construint una gran quantitat de xalets, uns grans i altres no tant, a més d'un bon esbart d'apartaments, que en teoria no podien explotar-se turísticament, perquè la legislació vigent no ho permetia. Al principi, aquests apartaments s'amortitzaven a través dels *overbookings* (sobrecontractació) dels hotels o apartaments turístics ja existents, però quan el mercat ha entrat en recessió s'ha hagut de cercar altres formes per rentabilitzar-los. Amb els xalets ha passat lo mateix, una vegada que el mercat intern ha decaïgut, s'han hagut d'ofertar fora d'Espanya i tres quarts de lo mateix amb els apartaments.

Això va fer que aquest mercat funcionàs molt bé, i en molt poc temps s'anassin construït una gran quantitat de xalets i apartaments per ofertar a aquest mercat nou *europèu*, i aquí és quan comença aquesta oferta *il.legal*. M'explicaré: un senyor d'Alemanya compra un xalet o un apartament a Mallorca. La seva família són quatre persones, tenen un mes de vacances i poden triar el mes que volen; aprofiten aquest mes per disfrutar del xalet o de l'apartament, però... què en feim amb la resta de l'any, tenir-lo tancat? Tenir una propietat a Mallorca que només produeix plusvàlua, si és que encara en produeix? No, cal amortitzar-lo, no ens ha de produir massa despeses. Què fer? Doncs senzillament llogar-lo al cunyat, al germà, al company de la fàbrica, al veïnat, etc. etc. Al final de l'any, com a

mínim, haurà aconseguit llogar-lo almanco durant set o vuit mesos, i si multiplica vuit mesos per 120 estàncies són 960, o sia, dues dobles a un hotel durant aquest mateix temps. La història es repeteix amb un percentatge molt elevat d'apartaments o xalets en mans estrangeres, no paguen impostos, no paguen serveis, no paguen res; bé, a Alemanya, Anglaterra o França sí que paguen, i bé, però al propietari que *oficialment* els deixa l'apartament, als amics, i aquí és on hi ha l'oferta *il.legal*. Aquests milers de xalets i apartaments que ningú no pot controlar, perquè és quasi impossible, han suposat milers d'estàncies cada any, ja que aquests usuaris eren antany clients habituals dels nostres hotels, però avui és el mercat on va dirigit aquest tipus d'oferta i amb els quals els hotels i apartaments legals de cap manera poden competir, perquè mentres uns paguen impostos molt forts, els altres no en paguen de cap tipus, uns posen instal·lacions i serveis i els altres no en posen cap, al final no hi ha manera de poder omplir els nostres hotels. El handicap dels hotels legals enfront dels de l'oferta *il.legal* és ja tan difícil que és quasi impossible que això ho aturi ningú.

Lo fotut de tot això és que noltros segurament no anirem als seus països a fer-los la mateixa competència comprant les seves cases per llogar-les als nostres amics. És la llei del més fort, i en aquest aspecte, per ara, ells són els més forts econòmicament parlant. Per ventura qualche dia les coses canviïn i els puguen tornar el jornal.



Mostra gastronòmica

El passat diumenge dia 20 se celebrà la 3^a Mostra Gastronòmica de la Badia de Llevant.

Aquesta ocasió tingué lloc a l'Hypermercat *Gigante* de Sa Coma, i no al restaurant *Santa Maria*, com s'havia fet els altres anys.

La Mostra fou tot un èxit de públic, ja que la sala del *Gigante* estava plena de gent, totes les hores del dia.

Fou una jornada molt intensa, al matí, la inauguració, a la qual hi assistiren un bon grapat de personalitats dels termes de Llevant, i també el conseller d'agricultura del Govern Balear.

Tot seguit es donà pas a tota la gent que s'havia desplaçat fins a la zona costanera per contemplar la Mostra i fins i tot pel simbòlic preu de 275 ptes. tenir accés a una ració per poder tastar els plats més saborosos i variats que es poden trobar dins la cuina.

L'originalitat i el bon gust amb la decoració, fou el que caracteritzà els diferents monuments gastronòmics, que es pogueren contemplar fins a



l'horabaixa de tot.

De ben segur que tots els que ho varen muntar i els que hi participaren ja estan pensant la manera de fer-ho millor l'any que ve. A tots ells sort i molts d'anys.

Pujada a Lluc a peu

Com cada any, un grapat de gent es posà al capdavant per organitzar la Pujada a Lluc de la Part Forana.

Aquest any se celebrà el dissabte dia 12 de setembre.

La partida fou de Manacor, dever les deu del vespre. La gent es concentrà al pati del col·legi *La Salle* i d'allà partí cap a les muntanyes mallorquines. També, pels que no tenien tant de coratge, hi havia una partida d'Inca, prop de les 4 de la matinada, per arribar així tots junts al santuari.

En arribar al monestir, uns calcetins nets, una tassa de xocolata calenta, un donut i cap a missa.

Al capvespre un molt ben organitzat servei de camiones tornava daval·lar la gent cap a ca seva.

.....A dormir, que estam ben esclatats, Au!!

Esports/futbol

L'equip local de Tercera Divisió es troba més o manco ben situat a la taula classificatòria, i encara que és prest per fer valoracions, ja es pot veure que els fitxatges que han vengut nous aquesta temporada no han estat molt desencertats. (Encara que això faci que hi hagi més pocs jugadors locals dins l'onze titular). Les lesions també vénen marcant el principi de temporada de l'equip granoter. En Rigo, en Torreblanca, en Loren.... són alguns dels jugadors que han estat tocats. A aquesta llista hi hem d'afegir en Pere Caldentey, que serà operat a finals de setembre.

Els equips inferiors es troben ben classificats, encara que no tots han



començat aquesta nova temporada.

De tots en destaquen els juvenils, que pareix que seran els que més alegries donaran als aficionats del futbol-base llorençí.

Festes de la Mare de Déu Trobada

Com cada any, se celebraren les festes de la Mare de Déu Trobada, els dies 4,5,6,7,i 8 de setembre. Unes festes més participatives que no les de Sant Llorenç, que es duen a terme gràcies a l'ajut de tota la gent de la vila.



Tenguerem diversions per als més menuts, un recorregut incògnit i tot un capvespre a la plaça Nova de jocs i de bulla. També per als *joves més vells* hi hagué un recorregut incògnit -tot un èxit de participació-, i la que fou més polèmica bauxa de totes les festes: un concert-rock a la plaça Vella.

Hem de ressenyar el ball de bot amb l'actuació del Card en Festa i Tramudança, la comèdia interpretada pel grup comediant local, el concert de la banda i tants d'actes que ens seria quasi impossible recordar, i a més ja no ens queda quasi paper per escriure tants de dois.

Fou, però una llàstima que un parell de *Gamberros*, es dedicassin a cremar els canyissos de la plaça i a fer altres destrosses per la vila. Igualment que fou una llàstima que el grup Pa Torrat es negàs a sonar el dia del concert-rock (...però ja ho sabem... l'any que ve no els convidarem a Pa Torrat, perquè els *gamberros* se conviden tots sols).

Agraïment als col·laboradors de les festes

Les festes de la Mare de Déu Trobada se solen caracteritzar pel seu

agrupacions i entitas tant del poble com de fora, que aportaren una dotació econòmica, que permetés tirar endavant unes festes tan populars i tan arrelades com les de la Mare de Déu. Així, doncs, enhorabona a tots, salut, i fins l'any vinent.

Començament del curs escolar

El mes de setembre no és només l'acabament del bon temps de l'estiu. Aquest mes, quan comencen les plugudes i els horabaixes són d'un color intens, les postes de sol endolceixen l'aire, i la llum és més encisadora que mai, aquest mes significa l'acabament de les vacances per als estudiants: els d'educació bàsica s'hi posen d'hora, encara somnolents per les restes de l'estiu; els més grans començaran aviat; i els universitaris desen les cambres i espolsen els llibres més útils per al curs.

No ens ho sembla, però aquest mes és d'espera: el mes indecís, de notes reragassades, de sorpreses, de desencisos, potser....

Festes S'Illot Festes de Cala Millor

L'estiu és el bon temps a casa nostra. Mallorca vessa de feina: tothom treballa i somriu; es desperta de la vecaina llarga de l'hivern. Hi ha temps per al treball, per a l'esplai i per a les festes.

Sempre presents, les festes de l'estiu. Els pobles s'obren a la fresca, les cases baden finestrons i portals i els carrers ofereixen cobri a les multituds. Arriben festes que ni ens en temem, i ja hi som.

Ens engalanam, quines vetlades, la calor, la brisa de la matinada, les rosades.

L'estiu deu ésser la nostra estació,

Continua a la pàg. següent)

(Ve de la pàg. anterior)

o bé un parany que ens engata i ens fa sortir dels amagatalls. Hi ha hagut les festes de Son Carrió, les de Sant Llorenç, les de la Mare de Déu, les de S'Illot, la de Cala Millor. Tot això en pocs mesos.

Concretament, les festes de la costa són enfocades més vers els turistes que ens visiten que no pas cap als habitants: des de mostres dels nostres balls (tan arrelats encara) com del ball andalús flamenc (representació d'Espanya), mostres de pintura, maratons, concursos de *misses*, focs artificials, concerts de les bandes de música municipals, cicleturistades, etc. etc.

L'opinió de qui escriu aquesta bategada, sense voler ésser impertinent, és que aquestes festes turístiques haurien de mostrar què és Mallorca, i desmentir la idea d'allò de *la España de toros y olé*, tòpic en el qual Mallorca no hauria d'estar inclosa. Ara bé, per ventura volem vendre una imatge una mica desnaturalitzada, que no reflecteix gens la Mallorca de veres que alena a cada pedra d'una parret, o als nostres benvolguts i pobres ametlers, o a cada jove que neix, viu i estima aquest tros de roca.

Que l'estiu, que sempre, riu, ens faci ésser oberts amb tothom que ve, i ésser sempre respectuosos amb el passat i la tradició que ens defineix com a poble.

A Cala Bona, no hi volem cap port esportiu

Encara que no sigui a Sant Llorenç, com que ens pica hi volem gratar. A Cala Bona, voleu un port esportiu? Ah, no. Ja n'hi ha prou amb les modificacions que han fet al rostret de Mallorca com perquè el cos (que som nosaltres) ho suporti. De tanta cirurgia estètica, la cara es desfigura. Per tant, en aquest racó de revista

d'una petitíssima vila d'una illa minúscula d'un mar diminut, nosaltres, aquest redult grup *Sol, i de dol* volem dir en lletra ben grossa (= veu ben alta): A CALA BONA, NO HI VOLEM CAP PORT ESPORTIU...

A CALA BONA, NO HI VOLEM CAP PORT ESPORTIU. Per tant, ens solidaritzam amb *Amics de Cala Bona* (tan amics com som), amb el GOB Llevant, etc. etc. i totes les altres institucions que fan feina per conservar Cala Bona, bona.

Escola Card

Els dies 30 i 31 d'agost i el primer de setembre, l'Escola Card es desplaça a l'illa de Menorca per dur a terme un intercanvi cultural. L'escola va ésser rebuda a l'aeroport de Menorca per l'escola de balls de Sant Lluís. Quan vàrem arribar, el Centre Cultural i Esportiu del dit poble ens va convidar a berenar, llavors l'organització ja tenia elaborat un programa d'actes, més que ple, perquè poguéssim aprofitar al màxim per conèixer l'illa i visitar les coses més interessants.

Cal dir que per aquestes dates el poble de Sant Lluís celebrava les seves festes patronals.

Vàrem visitar, entre d'altres, la Cova d'En Xoroi, la platja de Son Saura, el Toro, etc.

Després de tots els dies de festa i excursions, el dia 1 de Setembre acabarem amb una ballada popular al Pla de Sa Creu de Sant Lluís, amb les escoles de balls de Manacor, Sant Llorenç, Sant Lluís (Menorca) i un grup de balladors de Xàtiva (València).

La ballada popular va ésser animada pel grup Varietats de Maó i el grup Tramudança.

Tots els que hi vàrem anar tenim un gran record d'aquestes festes i esperam que l'any que ve hi poguem tornar.

Sol, i de dol

Cala Bona

Un grup de ciutadans de la contrada, seguint la iniciativa del GOB i els *Amics de Cala Bona*, ha adreçat al Conseller d'Obres Públiques les següents al·legacions al Pla Director de Ports Esportius de Balears:

* El Pla Director de Ports Esportius de Balears permet la construcció d'aquestes instal·lacions a dues zones del litoral de Son Servera: entre la Cova Baixa i Es Ribell, i entre Es Port Vell i Cala Bona. Això suposa que a més del 50% del litoral de Son Servera s'hi poden fer ports esportius.

* La construcció d'un port en aquestes zones suposaria alterar fortament les condicions ecològiques de les seves aigües, i causaria un canvi en el sistema de corrents marines, tal com demostra l'informe realitzat pel Departament de Biologia de la Universitat de les Illes Balears. En concret, la ubicació d'un port esportiu dins la Badia de Llevant podria provocar greus interferències en la dinàmica d'aportació d'arena a la platja de Cala Millor, a més d'empitjorar seriosament la qualitat de les aigües de la zona.

* Aquest Pla atorga el grau de protecció I (màxima protecció) a les platges d'Es Ribell, Port Verd, Port Roig i Cala Bona, mentre per altra banda i contradictòriament, a la cartografia del Pla aquestes platges formen part de zones amb graus de protecció II i III, on es permet la construcció de ports esportius.

* Les zones en qüestió mereixen una protecció major (grau de protecció I) que eviti la ubicació de ports esportius, d'acord amb les seves característiques i valors, ja que es tracta de zones tradicionals de bany i constitueixen uns trams de costa d'important interès ecològic i paisatgístic.



L'aprovació, en el Consell Europeu de Maastrich, del Tractat d'Unió Europea suposa un gran salt cap endavant en el procés de construcció de la nova Comunitat Europea. Els acords de Maastrich sintetitzen la cultura europea que s'ha anat forjant en els darrers anys, i són referències molt vàlides a l'hora d'apreciar el compromís de cadascun dels països membres amb els valors sobre els que s'edificarà la Nova Europa.

Amb aquest tractat es permet la unió política i la unió monetària i econòmica, per tal d'arribar al Mercat Únic. Aquest tractat haurà d'esser ratificat pels diferents estats abans de l'1 de gener de l'any 1993. Aquesta ratificació suposarà per Espanya la reforma de la Constitució, per tal de permetre que ciutadans europeus residents a l'estat espanyol puguin participar en la vida política del país.

El tractat implica un canvi en la política monetària, industrial i de despesa pública. Modificarà les condicions de competitivitat dels diferents països, per tal de poder competir amb les grans potències econòmiques, com ara els Estats Units i Japó.

Dins aquest tractat de Maastrich hi podem distingir dues parts fonamentals: la Unió Política i la Unió Econòmica i Monetària.

A la Unió Política es poden separar set camps d'actuació: la política exterior, la formació d'una unitat europea de defensa, la ciutadania europea, l'ampliació de les competències comunitàries, el mecanisme de l'Europa

social, els aspectes referits a la justícia i els afers interns i la legitimitat democràtica del Consell d'Europa.

La política exterior comuna té com a objectiu consolidar la identitat de la Unió Europea en l'escena internacional. Els seus objectius són la salvaguarda dels valors i interessos comuns, el reforçament de la seguretat de la Unió i dels seus estats, el manteniment de la pau, y la promoció de la cooperació internacional i el desenvolupament i consolidació de la Democràcia de l'Estat de Dret.

La formació d'una unitat europea de defensa consisteix en desenvolupar la Unió Europea Occidental (UEO), per poder dur a llarg termini una política comuna de defensa, compatible amb l'Aliança Atlàntica. Aquest futur exèrcit europeu es formarà per etapes, i la seva integració definitiva dins la Unió Europea serà l'any 1998.



La ciutadania comú europea significa que tots els europeus siguem ciutadans de la Unió Europea, ciutadania que durà inherents uns drets i obligacions. Aquests drets són la llibertat de circulació i residència dins l'espai comunitari: qualsevol ciutadà comunitari podrà residir lliurement en qualsevol estat de la Unió Europea.

També hi ha uns drets cívics, com són el dret de votar i esser elegit en les eleccions europees a l'estat en què un viu i no n'és súbdit. També hi ha el dret de defensar-se davant del Parlament Europeu.

En el Tractat també s'hi considera l'ampliació de les competències comunitàries, cercant un reforçament de la cohesió econòmica i social, i reduint la separació entre les diferents regions. Això suposa la creació d'un

fons de cohesió que contribuirà al finançament de projectes d'infraestructures i de medi ambient. S'hi podran acollir els països amb un Producte Nacional Brut inferior al 90% de la mitjana comunitària.

En aquest punt també es promourà la recerca i el desenvolupament tecnològics, i una protecció del medi ambient. També s'afavorirà una nova política industrial amb els objectius d'accelerar l'adaptació als canvis estructurals, promoure la cooperació entre empreses, afavorir una millor explotació dels recursos industrials i el desenvolupament tecnològic.

Es treballarà en el desenvolupament de les grans xarxes de transport transeuropees, la protecció dels consumidors i el potenciament de l'educació, la formació professional i la cultura.

Dins l'aspecte social, el gran repte

de Maastrich és promoure la millora de les condicions de vida i de treball de la mà d'obra, que permetin un nivell de vida més agradable, la lluita contra l'acomiadament i el manteniment de la competitivitat econòmica.

La justícia i els afers interiors s'hauran de dur a terme d'una manera coordinada entre els Dotze, per tal d'assegurar la lliure circulació dels ciutadans membres pels estats de la Unió Europea.

Un altre punt sobre el que s'han pres importants decisions és la confirmació de les funcions i l'orientació política del Consell d'Europa. Aquestes mesures suposen un reforçament de les funcions del Parlament Europeu, al qual ara se li atorga el poder

(Continua a la pàg. següent)

(Ve de la pàg. anterior)

de decidir juntament amb el Consell d'Europa, en condicions d'igualtat, sobre determinats reglaments, directius, etc. També es reforça el control del pressupost comunitari per part del Parlament, que farà que sigui consultat abans que el Consell prengui decisions relatives als sistemes de recursos propis de la Comunitat.

Un altre punt que s'ha tractat ha estat el reforçament de la legitimitat de la Comissió Europea: a partir d'ara el Parlament Europeu intervindrà en el procés de designació de la Comissió, i s'ha ampliat el control del Parlament sobre el Consell d'Europa en matèria pressupostària. L'últim acord dins aquesta matèria és el repartiment equilibrat de les competències entre les institucions comunitàries i les institucions nacionals, que es concreta en la exclusió de la idea del Super Estat Europeu, que farà que la comunitat tan sols actuï en els camps que li siguin assignats pels estats membres, i en la creació del Comitè de Regions, format per representants de les diferents col·lectivitats regionals i locals i que actuarà amb caràcter d'òrgan consultiu.

A part de la Unió Política també hi ha la Unió Econòmica i Monetària, que és un procés que ens conduirà a l'adopció, entre l'1 de gener de 1997 i l'1 de gener de 1999, d'una moneda



única: l'ECU.

Aquesta Unió Econòmica i Monetària és conseqüència de que el gran volum d'intercanvis entre els estats de la Comunitat Europea fa necessària una moneda única. Això farà que les economies de la Unió Europea no estiguin sotmeses a les fluctuacions del dòlar i donarà a la comunitat els mitjans per influir en l'evolució del Sistema Monetari Internacional.

Per veure millor aquest procés d'Unió Econòmica i Monetària veurem la Unió Econòmica per separat de la Monetària, i després esmentarem les fases d'aquesta Unió.

De les parts de la Unió Econòmica podem distingir l'adopció de l'Acta Única, les polítiques econòmiques coordinades, la disciplina pressu-

postària i la cohesió social.

L'Acta Única entrarà en vigor l'1 de gener de 1993, i suposarà la liberalització dels mercats de capitals, persones i mercaderies. La legislació espanyola s'haurà d'adaptar a les normatives comunitàries. Quant al mercat de capitals, l'estat espanyol ha demanat una excepció transitòria, que li ha estat concedida.

Per arribar a la Unió Econòmica serà necessari que els Dotze duguin a terme unes polítiques econòmiques coordinades, amb l'objectiu d'aconseguir una estabilitat dels preus, unes finances públiques sanejades i una balança de pagaments sostinguda.

Aquestes polítiques coordinades es basen en la cohesió social, l'ocupació en el treball i la desaparició dels desequilibris regionals. Per fer tot això són necessàries unes economies obertes i la lliure competència, és a dir, la desaparició dels monopolis.

La disciplina pressupostària és necessària perquè els estats disposin d'unes economies sanejades.

Aquesta disciplina es basa en la no monetarització del deute públic: quan es produeixi un desajustament del deute públic no serà permès finançar-ho amb diners; això vol dir que no serà possible fabricar més diners per poder pagar el deute, el que farà que



— CIAL. —



—INSTAL·LACIONS SANITÀRIES—

C/. NOU, 37 - Tel. 83 82 99 SANT LLORENÇ

els bancs centrals siguin independents dels seus respectius governs.

Un punt important dins la disciplina pressupostària és la responsabilitat nacional del servei de deute públic: el deute públic és el principal sistema de finançament dels desajustaments pressupostaris, i Brussel·les no es farà càrrec del deute públic dels països membres en cas d'impagament d'aquest deute.

El darrer punt d'aquesta disciplina pressupostària és que la Comunitat no acceptarà dèficits públics majors del 3% del Producte Interior Brut, i el deute públic haurà d'esser menor del 60% del PIB.

S'introdueix també un fons de cohesió social, que ajudarà econòmicament als països amb un nivell de renda inferior al 90% de la mitjana comunitària.

Dins la Unió Monetària els punts que es tracten són el Sistema Monetari Europeu (SME), la coordinació de les polítiques monetàries i el sistema europeu de Bancs Centrals i l'ECU congelat.

El SME ha estat eficaç per reduir les taxes d'inflació i les fluctuacions dels tipus de canvi. A partir de 1994 tots els països hauran d'estar el SME, i preferentment dins de la banda estreta del tipus de canvi (la banda estreta permet fluctuacions a dalt i a baix del tipus de canvi d'un 2'5%, mentre que la banda ampla -que és on es troba la pesseta-, permet unes fluctuacions del 6%). Per entrar dins la tercera fase de la unió, tots els països hauran d'haver estat almanco dos anys dins la banda estreta.

La coordinació de les polítiques monetàries vol dir que els països es comprometen a mantenir la paritat dels tipus de canvi mitjançant la política del tipus d'interès.

L'Institut Monetari Europeu s'encarregarà de coordinar les polítiques monetàries independentment dels bancs centrals, de començar a preparar la futura política monetària comu-

na i de controlar l'ECU.

Quan parlem del banc central ens referim al banc emissor de cada país, que en el nostre cas és el Banc d'Espanya.

El Banc Central Europeu es crearà l'any 1997, i estarà format pels bancs centrals dels països membres. La seva funció serà aconseguir l'estabilitat dels preus, és a dir, de controlar la inflació. Un altre aspecte important del BCE és que serà independent dels òrgans comunitaris, igual que els bancs centrals ho seran dels seus respectius governs.

A partir de l'any 1994 es congelarà el valor de l'ECU amb el cost de la moneda més forta del SME, i es mantindrà la cotització durant cinc anys.

Hi ha tres fases per arribar a la UEM. A la primera, que acabarà el 31.12.94, el tractat de la UEM serà sotmès a ratificació a tots els estats membres. Es produirà la independència dels bancs centrals, un sanejament de les finances públiques, una estabilitat de preus (el control de la inflació), etc. En definitiva, durant la primera etapa s'hauran de presentar uns plans de convergència i s'haurà d'arribar a la coordinació de polítiques econòmiques dels estats membres.

La segona fase començarà l'1 de gener de 1994, i s'hauran de complir les famoses quatre condicions del Tractat de Maastrich, que són:

1.- L'índex de preus al consum (IPC) no podrà excedir en més d'1.5 punts l'IPC dels tres països més estables. Aquesta condició és de les més males d'aconseguir per Espanya.

2.- Un dèficit públic menor d'un 3% del PIB i un deute públic menor del 60% del PIB.

3.- El tipus de canvi s'haurà de mantenir dos anys dins de la banda estreta sense crear tensions.

4.- El tipus d'interès nominal a llarg termini no pot excedir en més de dos punts l'interès mitjà dels tres països més estables. L'any 1991 Espanya superava aquest interès en un 1%.

Durant aquesta segona fase, el Consell d'Europa vigilarà l'evolució econòmica dels estats membres, i es crearà l'IME. Es posarà en marxa el fons de cohesió i la pesseta i la lliura hauran d'entrar dins la banda estreta del tipus de canvi, ja que són les úniques monedes que encara són a la banda ampla.

La tercera fase començarà com a més tard l'1 de gener de 1999. L'1 de gener de 1996 es reuniran els ministres de finances per donar la data de començament i diran quins països són els que poden entrar en aquesta fase, segons compleixin o no les condicions. Els països que es quedin fora tendran revisions bianuals per veure si compleixen o no les condicions.

Durant aquesta tercera fase es crearà el BCE, l'ECU es convertirà en la moneda única de la comunitat i hi haurà una coordinació de les polítiques econòmiques dels seus països.

Mateu Gayà

Setembre de 1992

Viatges Ultramillor

Agència de viatges del grup A, títol 999

Carrer del Sol, 19
Tel. 585720

Cala Millor (Mallorca)

Don Martí (II)

MOSSÈN MARTÍ ROSSELLÓ I BAUZÀ "GARROVER". UNA APROXIMACIÓ SUPERFICIAL A LA SEVA OBRA.

Quasi arriba a la grosseria, però les circumstàncies personals així ho manen. Començar a parlar de Don Martí amb una aproximació, i encara tan superficial, a la seva obra, no representa primar aquesta sobre la seva vida.

Una vida que s'intueix -per comentar aïllats, per la seva manera de viure quan el coneguérem, per indicacions d'algunes persones externes...- plena d'humilitat, d'obediència i, tal vegada, d'injustícia.

En definitiva, s'intueix que, malgrat l'entrega que assenyala Don Martí en el pròleg dels seus *Escapulons històrics sobre Sant Llorenç*, potser resultaria molt més allisonadora, generosa i valenta una anàlisi de la seva pròpia vida.

De moment, ho considerarem una de les múltiples assignatures pendents de *Flor de Card*. D'aquí se'n deriva el títol, deixant pendent un possible, i necessari, *Don Martí (I)*.

DON MARTÍ EN EL PRIMER RECORD

La meua primera coneixença s'esdevingué en el temps que feia d'escolanet. Ara mateix em sembla que sempre el vaig veure igual. Un home magre, de cara prima i allargada, amb cabells grisos i curts i nas rectilini i allargat. Cos una mica encorbat cap envant, cobert amb una sotana color d'ala de mosca que deixa entreveure per la part d'abaix uns calçons de llista, grisos, amb retxes.

Guaitant per la finestra, els escolanets ens rèiem d'ell perquè solia arreplegar llosques davant el portal dels

homes, després dels funerals.

Arreplegar llosques devia representar una activitat socialment mal considerada, perquè ho procurava fer quan la gent no el veia, i l'escolà major, després d'un "*vénga, véng'a*", ho justificava tot d'una dient-nos que amb el tabac de les llosques en feia un suc per matar animalons. Cosa que evidentment, llavors, nosaltres no crèiem.

El capellà *Garrover* aleshores era un capellà ben atípic. I llavors n'hi havia un enfilall de capellans llorençins, i més de dos parells vivien a la

vila.

La resta vivia a la vila i tenia aspecte de senyor, mentre que Don Martí vivia a foravila i tenia aspecte de pagès.

A vegades els escolanets, per un o altre motiu, anàvem a veure un o altre capellà, però mai no anàvem a la casa de Don Martí. A més, quan anàvem a besar mans ens n'adonàvem, involuntàriament, de la textura de les pells, i Don Martí feia feina, no calien més demostracions. A la dècada dels 50 i 60, quan encara pervivien restes d'aquell nacional-catolicisme



iniciat en el 36, trobar un capellà que fes feina manual era terriblement estrany.

DON MARTÍ I EL CLUB CARD

Els meus primers contactes, personals i conscients amb Don Martí són de principis de la dècada dels 70.

Aleshores havia sortit d'aquella mena de desterro que el recloïa a foravila i l'havien nomenat vicari de Sant Llorenç, en temps de l'ecònom Mn. Llorenç Perelló.

Malgrat l'edat i la figura un tant atípica, aleshores ens semblava molt més obert i avançat Don Martí que no el rector.

Per això quan el Club Card encara era solament un embrió mental en el cap d'una colla de desenfeinats, tocàrem a les seves portes (Guard una imatge ben viva del *coupée* vermell de n'Andreu *Sorrilla*, carregat i travessant el camí fangós ornat amb carxofes, just abans d'arribar a caseva amb el cor una mica estert).

Les portes es van obrir... i ell es va moure amb il·lusió, primer fent de pont entre nosaltres i el poder, després, una vegada constituït el Club Card, a manera de *guia* o *orientador espiritual*, tal com ell mateix es va considerar.

Ara pens que li vam donar certs disgusts. La revista començava a contradir el *poder establert*, certament sempre amb pardalades i coses sense la més mínima importància, i aleshores aquesta contradicció era terriblement ma vista ("Què s'han pensat aquests que encara duen llet p'es morros!!").

Record que, en certa ocasió, Don Martí ens cercà pel local del Card i pels cafès. El topàrem a la plaça Vella, just davant el que avui és el banc Central, i, una mica nerviós, ens confessà que anàssim alerta, perquè els de l'Ajuntament ens volien acusar de comunistes per unes coses que havíem

escrit a la revista.

Aparentment no li donàrem importància i intentàrem tranquil·litzar-lo, però després la processó va córrer i ens entrà una certa *canguelis*. Abans del 75, tots els tildats de comunistes, amb o sense raó, anaven a la presó, i nosaltres a això ho sabem.

Don Martí fou, sens dubte, una peça clau en la gestació i primers moments del Club Card. Malgrat l'edat, se sentia jove i era obert. Creia i recolzava la força del jovent, malgrat a vegades, presumptament, hagués de vendre idees no del tot compartides.

L'EDICIÓ DELS "RETALES HISTÓRICOS..."

Cada mes fèiem una o dues vetlades plegats, ell compareixia amb les seves plagues i dictava una pàgina a na Joana Santandreu de Sa Central, qui la passava a màquina sobre el clisé. De fet, és ben simptomàtic que l'única persona que anomena en el seu "*Agradecimiento*" sigui na Joana.

Si hem d'ésser sincers, haurem de reconèixer que si bé començàrem l'edició dels seus "*Escapulons...*" amb certa il·lusió, ben prest començàrem a passar de l'obra de Don Martí.

Les raons són varies, pàgines massa atapeïdes de lletres (*El que importa és el contingut, no la forma*, ens deia ell), escrit en castellà (malgrat ell ho pensà en mallorquí. El títol real que ell va traduir era *Escapulons històrics sobre Sant Llorenç*) i contingut no excessivament fiable, segons opinió d'altres historiadors.

A poc a poc aquella primera il·lusió es convertí en certa desgana, que queda reflectida en la llarga fe d'errades (editada posteriorment), de la qual solament se'n salvà la pacient Joana.

Això provocà el seu lògic desengany, que juntament amb l'anterior vinguda del nou vicari i el seu estat de salut, provocarien la seva retirada

de la vida pública llorencina.

LA SEVA APORTACIÓ

Rellegint els seus "*Retales històrics...*" i sense voler entrar en valoracions de contingut que afegeixin o llevin importància, encert o rellevància a les seves aportacions històriques, pens que hi ha determinades coses ben interessants, malgrat sigui mitjançant una anàlisi superficial i a correuita.

Primer, el seu afany de demostrar que tota aquesta extensió de terreny limitada per les muntanyes de Sa Font, Pocafarina, S'Esquerda, Alpara, Calicant, les muntanyetes de Manacor i Na Mancada, molt abans d'ésser Manacor foren "*término Sancti Laurenti*".

Segon, la descripció i situació de les obres del pintor M. pont.

Tercer, una visió ben parcial, però que a la postguerra es venia com asèptica, de la guerra del 36, i més concretament del desembarcament de les tropes del capità Bayo a les costes de Sa Coma, i les seves repercussions.

Quart, una sèrie de dades concretes que apareixen al final.

Cinquè, la desmitificació de la llegenda de la Mare de Déu Trobada (hem de recordar que era capellà) en assenyalar que és una imatge romànica i que el que aguanta en la mà no és una pedra, sinó una poma, *reconvertida* l'any 28 en una *restauració* del rector Teco.

Guillem Pont

Aquest article s'emmarca dins el Programa de Normalització Lingüística de l'Associació de la Premsa Forana i la Conselleria de Cultura, Educació i Esports.

CONSELLERIA DE CULTURA,
EDUCACIÓ I ESPORTS
GOVERN BALEAR



Ca'n Xesc

Estació pluviomètrica B-480
Sant Llorenç

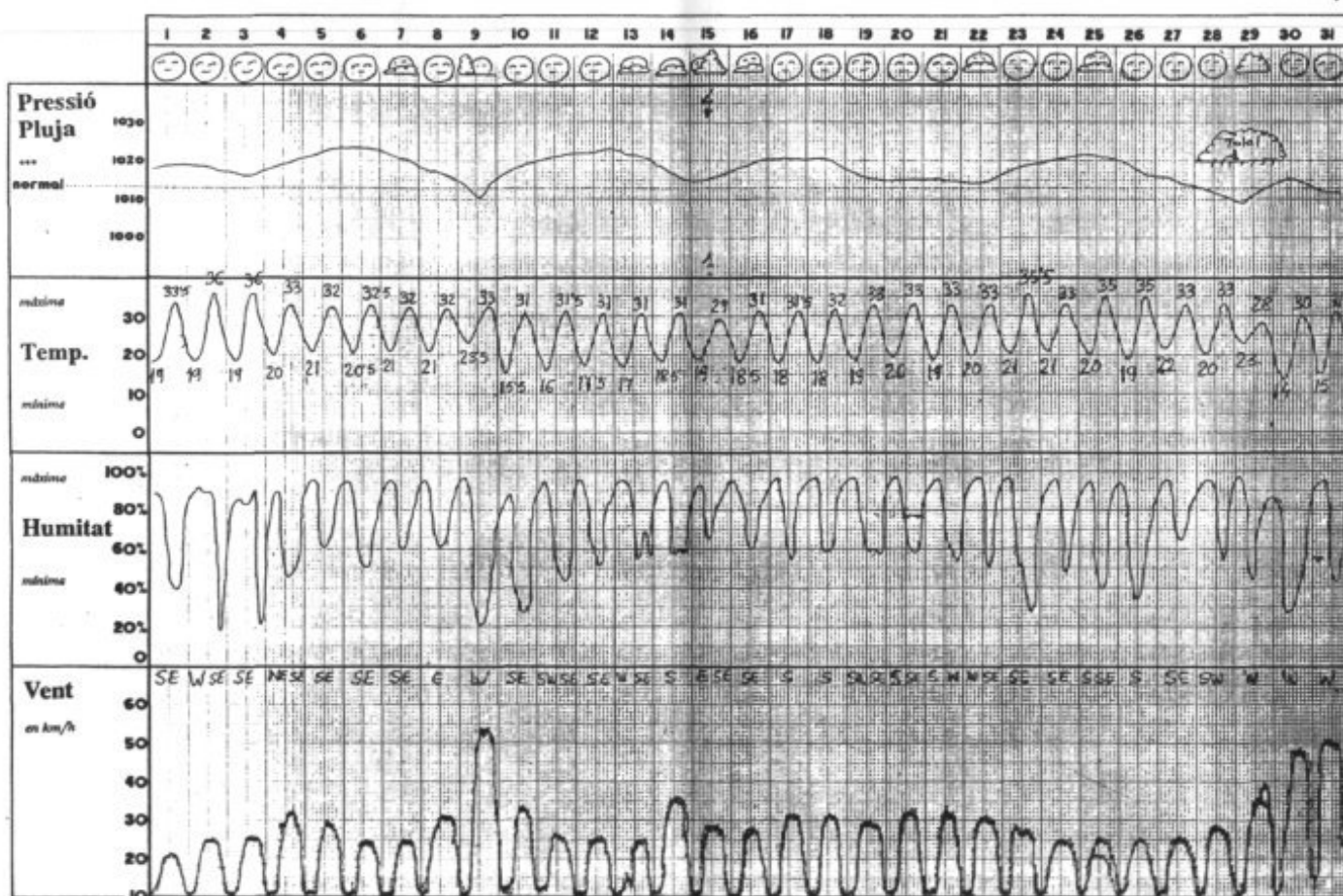
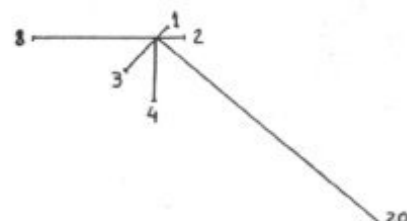
Resum comparatiu del mes d'agost

	1991	1992
Temperatura màxima	36	36
Temperatura mínima	15'5	14
Temperatura mitja	26'5	25'7
Temp. màx. mitja	32'5	32'4
Temp. mín. mitja	19	19'1
Boires	-	-
Tempestes	5	1
Calamarsa	-	1
Pluja (l/m2)	24'5	1
Dies de cel serè	22	22
Dies de cel nuvolat	8	8
Dies de cel cobert	1	1
Gelades	-	-
Pols d'Àfrica	-	-
Velocitat del vent	43 NE	54W

Pluja en el terme

Ses Planes (Ca'n Toni)	1'8
Son Vives (Ca'n Pedro)	0'5
Son Roca	0'5
Sa Fontpella	1
Sant Llorenç (Ca'n Xesc)	1

Des d'on ha bufat el vent



És molt corrent sentir dir pel carrer, cada any pel mateix temps, frases com *enguany no ha estat aguantador, ahir va ser gros, me pareix que estiu com aquest no n'havia vist cap mai, avui m'he dutxada tres ve-*

gades, no és aguantadora aquesta calor... Si miram les notes diàries de cada any i treim comptes, veurem com cada estiu és calorós. I si no ho creis basta mirar el quadre de temperatures mitges i màximes absolutes de

més avall.

Lo fotut de l'assumpte és que la majoria de les parets de les cases, a darreries de juliol han agafat la temperatura mitja del dia, és a dir, entre 24° i 28°, i la mantenen durant tota

TEMPERATURES MITGES

	1988	1989	1990	1991	1992
Juliol	24'6	25'1	23'4	24'4	23'2
Agost	25'1	25'9	24'8	26'5	25'7
Setembre	21'6	21'4	23'6	23'3	
TEMP. MÀXIMA ABSOLUTA	38	35	35'5	36	36

la nit, mentre a foravila la temperatura mitja de defora no supera mai els 20°. Enguany, per esser precisos en el tema, llevat dels dies 9, 27 i 29 d'agost, a una persona que dormís defora li hauria fet falta el llençol cada vespre, i el cobertor més de mitja dotzena de vegades durant el mes d'agost.

Si el vent ens ajudàs un poc faria

més bon dormir, però durant les nits d'estiu està en calma gairebé absoluta (entre 0 i 6 km/h), la qual cosa fa que la ventilació i renovació d'aire dins les cases sia de nit poc activa. Tan sols els habitants veïnats dels torrents es veuen un poc afavorits, ja que a les proximitats dels torrents de nit el vent circula més fresquet i més aviat.

D'un petit estudi fet a Sant Llorenç vaig arribar a la conclusió que dins el cas urbà la temperatura és aproximadament uns dos graus més calenta que a foravila, degut a que els asfaltats i les parets agafen més temperatura que els conreus. Per això modernament es diu que les ciutats són *illes de calor*.

Xesc Umbert

Cançoners: temps de vi

Bona amor, si tu sabesses
sa gravetat que té es vi,
sense escriure ni llegir
aprendries de fer esses.

Frare Antoni Forn va dir,
quan feia d'endeviner,
que es vinagre vertader
primer ha d'haver estat vi.

Jo vaig fer vi de giró,
de moscatell i muntona,
i ara tenc sa meva dona
que no se mou d'es grifó.

Ja és mort es qui féu la Seu,
que Déu l'hagi perdonat.
Un homo, com està gat,
per onsevuia s'asseu.

Aigo, que et tenc d'avorrida!
No et puc veure ni sentir,
perquè d'aigordent i vi
m'enconà sa meva dida.

Aigordent i yin blancot
em fan fer sa ballaruga.
Aigo rotja no me'n duga,
que dins es ventre em fa llot.

Ai, Solanda! Ai, Solanda!
Tu estàs allà i jo aquí.
Tant s'aigordent com es vi,
en esser dedins, comanda.

Jo voldria estar enterrat,
bona amor, davall un pi,
i que hi hagués una font
d'aigordent, tabac i vi.

Una al.lota ciutadana
que mesurava aigordent,
se n'anava més rabent
que una ruqueta com brama.

En parlar de beure vi,
sempre som es de davant.
A sa feina no ho som tant:
darrere, faç prou seguir.

No hi ha res com suc de parra
per fer fugir es fred de peus.
No hi ha com llet i fideus
per un homo prim de barra.

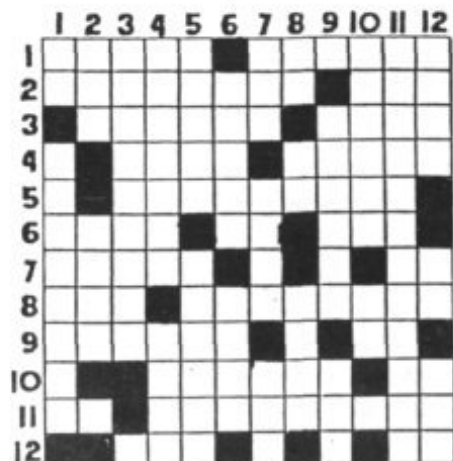
Com veuràs un ram de pi
penjat damunt es portal,
això demostra senyal
que a la casa venen vi.

L'amo en Felip dóna xuia
an es seus trepitjadors,
perquè sa carn d'es pastors
troba que té poca muia.

No menj brossat ni formatge,
ni llet, i em fan munyir;
llaur sa vinya i no bec vi.
¿Com no m'han de fer avorrir
s'estar llogat de missatge?

Botelleta, que éts de guapa!
Si et poria destapar,
jo te faria mostrar
allò que tothom se tapa.

MOTS CREUATS



Horitzontals: 1.-Part de la cama des de la seva articulació amb el tronc fins al genoll. Lloc on s'elabora i guarda el vi. 2.-Proves que en l'Edat Mitjana feien els acusats, les quals servien per a escatir la seva culpabilitat o inocència. Dit de la persona que té l'enteniment un poc embullat. 3.-El boll o caixa dels grans cereals. Escrit formal en què és constatat un fet. 4.-Nom de vocal. En castellà, llom. Al rev. conjunt de tres persones proposades a la superioritat perquè en designi una d'entre elles per a l'exercici d'un càrrec. 5.-Mil. Barallar-se de paraula o a tocs sense fer-se mal. 6.-Dit de la poncella abans de badar-se. Símbol de l'americà. Indoeuropeu. 7.-Al rev. anar d'un lloc a un altre. Vocal. Cinc-cents. Nota musical. 8.-El principi d'osament. Pertanyent o relatiu a la banca. 9.-Nom de l'estel o de la constel·lació del Ca Major, la més brillant del cel. Vocal. Al rev. nom de lletra. 10.-Símbol del iode. Nimfa dels boscs. Símbol de l'alumini. 11.-Cara del dau marcada amb un punt. Dipòsit de llot que deixa una riuada. 12.-Vell. Nom de lletra. Símbol del sofre. Campió.

Verticals: 1.-Símbol del cobalt. Menjar o aliment dels déus. 2.-Arrogant. Clapa de terra fèrtil i verdejant dins un desert d'arena. Símbol del sofre. 3.-Adorar ídols. Consonant. 4.-Calor sufocant que se sent en un ambient calent i encalmat. Representació

mental d'una cosa real o imaginària. 5.-Nom de la mare de Blanquerna. Relatiu o pertanyent al vori. 6.-Escalau. Establiment de caritat on s'allotja la gent desvalguda. 7.-Ormeig de pesca. Títol que tenen alguns prínceps mahometans. Gos de presa. 8.-Pronom. Al rev. i en femení títol de cortesia que s'anteposa als noms propis de persona. Serveix per a designar separatament tots el individus que formen part d'una col·lectivitat. 9.-Cinquanta. La major o menor quantitat de fruits d'una espècie o del conjunt de fruits que ha produït la terra en un any determinat. Interjecció que expressa el fàstic que ens causa una cosa. 10.-Cloure, segellar amb lacre. Nota musical. La primera. 11.-Convertida en ester. 12.-Obligació a la pena que correspon al pecat fins i tot després de perdonat. En els dos buits següents, dues de ben iguals. Cansat.

Solucions

Horitzontals: 1.-Cuixa.Celler. 2.-Ordalies.Ase.3.-Cofoll.Acta.4.-A.Lomo.Anret.5.-M.Agatinyar.6.-Boto.Am.Ari.7.-Rarre.A.D.Fa.8.-Osa.Bancaria.9.-Sirius.A.Ec.10.-I.Driade.Al.11.-As.Enllacada.12.-Jai.A.S.As.

Verticals: 1.-Co.Ambrosia.2.-Urc.Oasi.S.3.-Idolatrar.J.4.-Xafogor.Idea.5.-Aloma.Eburni.6.-Ilota.Asil.7.-Cel.Iman.Ala.8.-Es.An.Cada.9.-L.Anyada.Ecs.10.-Lacrar.Re.11.-Esterificada.12.-Real.AA.Las.

BROU DE LLETRES

C O T X E R F G D F G R
B P A N D E R E T A S O
C D H B E X N P Q R T R
T B G A F O A I F Z D G
E A I N L M C L A L L U
R N J J K R A A M L E E
R D P O A U R B X A F G
O U A S T I A C D N O N
O R D A L A M T S O P Q
R R S A R A T I C S I Z
M I A D E C B C D R O T
O A S A R R A T I U G A
I E F O L O S C A D O N
G C A S C A V E L L S M
S A M A D T R O T L D R

Dins aquest brou de lletres hi trobareu els noms de deu instruments musicals.

Solució: Pandereta, banjo, maraca, flauta, sonall, cítara, bandúrria, guitarra, orgue i cascavell.

Demografia

NAIXAMENTS

N'Antoni Oliver Nadal, fill d'en Guillem i na Francisca, neix a Sant Llorenç dia 22 d'agost. Salut!

Filla d'en José Antonio Santos i na Nicolasa Marín, neix a Sa Coma dia 2 de setembre una nina que li diran Raquel. Enhorahona!

Miquel Àngel Estarellas Mesquida, fill d'en Joan i na Maria, neix dia 14 de setembre a Sant Llorenç. Salut!

Na M^a del Mar Mas Pastor, filla den Francesc i na Margalida, neix a Sant Llorenç dia 24. Enhorahona!

MATRIMONIS

N'Alejandro Olivera Ruela i Na Immaculada Flórez González es casaren dia 6 a Sant Llorenç. Salut!

Diego González Carrasco i n'Angela Rivas Marqueño, feren l'esclafit dia 12 a Sant Llorenç. Enhorahona!

N'Onofre Artigues Pol i na Catalina Thomas Ramon Piña, es casaren a Sant Llorenç dia 19. Enhorahona!

Dia 19 i a Sant Llorenç, feren l'esclafit n'Antoni Gelabert Galmés i na Bàrbara Femenias Sureda. Salut!

N'Antoni Santandreu Santandreu i na Isabel Pont Riera, es casaren a Sant Llorenç dia 26. Molts d'anys!

DEFUNCIONS

Rafel Febrer Artigues, casat, morí a Son Carrió dia 20 d'agost, tenia 75 anys. Que el vegem en el Cel.

N'Apol·lònia Fullana Femenias, casada, mor a Sant Llorenç dia 15, tenia 79 anys. Descansi en pau.

Na Joana Binimelis Adrover, viuda, mor a Son Carrió dia 25, tenia 91 anys. Al Cel sia.

Maria Galmés

A Ignasi Umbert

Després d'haver llegit l'article d'Ignasi Umbert, he pensat quin Opus Dei estava intentant reflectir l'articulista. Quedava bastant *fantasmagòric*.

Com gairebé tothom sap, no hi ha cap *poder econòmic* ni de cap altra casta a l'Opus Dei. L'únic que hi ha és un *poder espiritual*, si és que es pot parlar així, concretat en la influència cristiana que cada un dels seus membres té dins l'ambient on es mou. I res més. Parlar de poder econòmic d'una institució que només té una finalitat espiritual, i que deixa completament lliures els seus membres en els terrenys polític, social, professional, etc., és estar molt atrasats en la informació. Avui en dia només els cecs voluntaris -els qui no volen veure- ho ignoren.

Recolzar la seva documentació sobre aquest tema en uns llibres sectaris, que només poden ésser qualificats de libels, ja denota una informació molt superficial de quelcom que s'hauria de conèixer en profunditat abans de parlar-ne.

Ignasi Umbert demostra desconèixer la pluralitat de les gents que integren l'Opus Dei quan parla d'un clasmisme econòmic dels seus membres, als quals situa en el nivell social alt. La major part dels illencs que anàrem a Roma el dia 17 de maig haguérem de fer importants sacrificis econòmics: demanar crèdits, fer hores extres, fer pastissos, donar classes als estudiants, etc. I pagar a terminis durant alguns mesos. Una altra cosa és que les agències italianes s'aprofitassin de la gran demanda de gent que volia viatjar aquells dies a Roma i pujassin artificialment els preus, com de fet va succeir. Per això, els més de vuitanta al.lots que viatjaren s'hostatjaren a càmpings i amb sacs de dormir, i tots viatjàrem en xàter.

Pens que a qualsevol que està a Roma el 17 de maig, o següts els ac-

tes per televisió li entrà pels ulls l'única realitat -esfumant-se en tot cas els fantasmes artificials-: que a l'Opus Dei hi ha gent de tota casta, raça i condició, que, plena d'alegria, s'entossudeix per trobar Déu i apropar-lo als demés a través del treball ben fet, ja sia camperol o catedràtic.

Cordialment,

Fernando Albertí Bauzá

Tal dia com avui

ARA FA 70 ANYS

* Que s'inaugurà s'Escola Nova, amb el nom oficial d'Escola Eclesiàstica Montessori.

ARA FA 20 ANYS

* Que el Club Card va organitzar el I Concurs local de fotografia.

ARA FA 10 ANYS

* Que tenguérem torrentada, però no va fer un excés de mal.

* Que el PSM local va fer la seva presentació pública, de la mà d'Antoni Sansó.

ARA FA 5 ANYS

* Que s'inaugurà la depuradora de Sa Coma.

Telèfons

Ajuntament	56 90 03
Polícia municipal	56 94 11
Polícia nacional	55 00 44
Guàrdia Civil	56 70 20
Unitat Sanitària	56 95 97
P.A.C. Son Servera	56 71 68
Ambul. de Manacor	55 42 02
Son Dureta	28 91 00
Escola	56 94 83
Bombers	55 00 80
C. Roja (ambulància)	20 01 02
Jutge	56 90 46
Funerària	52 60 53
GESA	55 41 11
Grua	55 03 44

Poesia



Nimfes

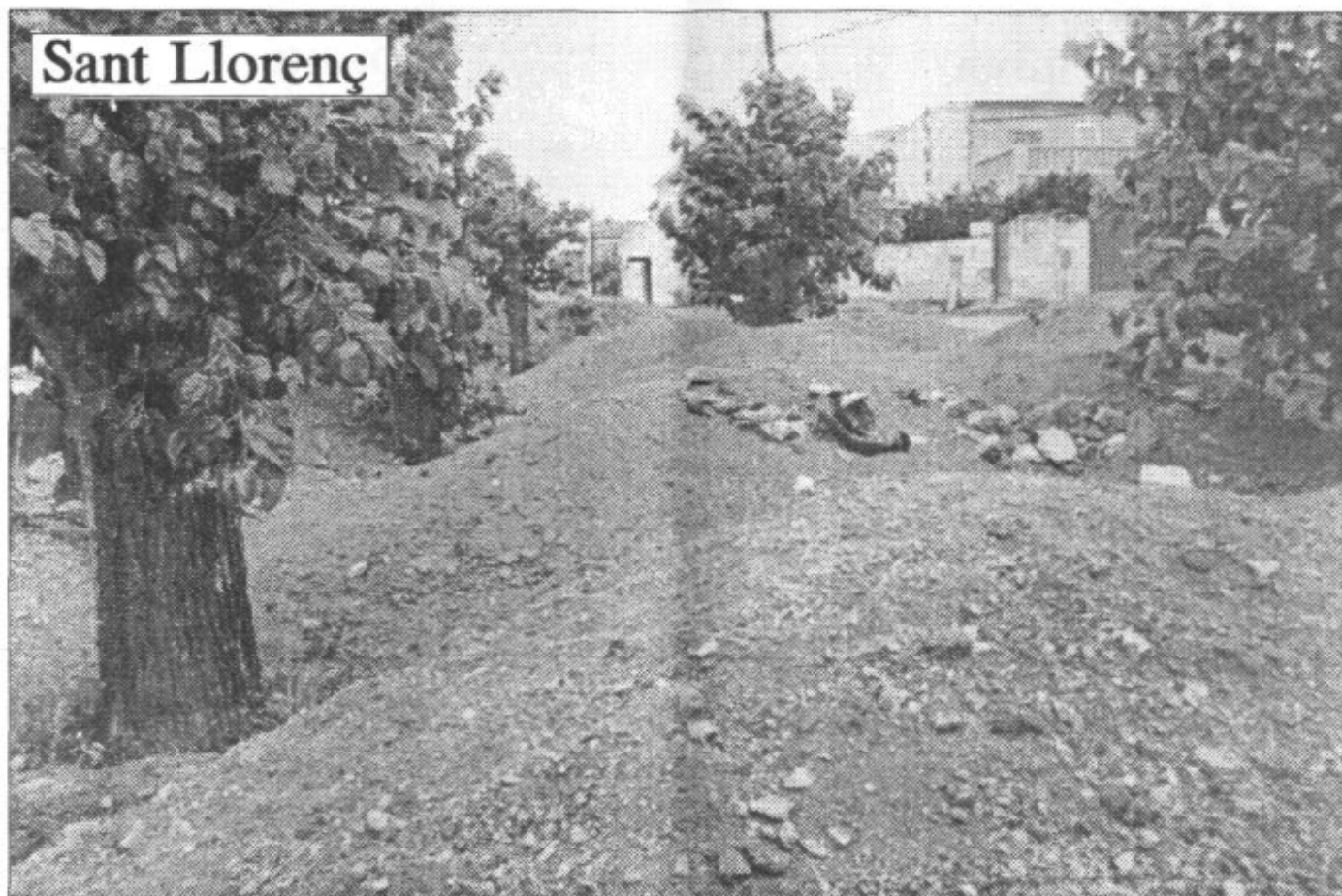
A l'Anna, mare d'un àngel

L'arenal s'estén fins a ponent. El dia és clar, com correspon a l'estiu mediterrani. Algunes mares, a la vorera, ensenyen llurs fillets de nedar. De primer, els remullen a poc a poc, començant pels peus; després, fan que l'aigua els arribi a la cintura, al pit, i neden com els canets, a quatre grapes, movent simultàniament els braços i les cames. Aquestes mares són com nimfes enamorades, i els infants, amb llur gràcia cànida al rostre, semblen angelets. Que blancs, encara, els seus cossets!, mentre que les mares estan totes emmolenides, colrades per mil estius. La platja és tranquil·la, plàcida, sense vent, tret d'una brisa lleugera que amara sensualment tots aquests cossos.

Són les 10 del matí, i l'aigua és encara fresca. Una de les mares, la més jove, després d'haver deixat la seva criatura a la custòdia de les altres, corre dreta cap al mar i s'exalta amb les ones, tot seguit es capbussa sota la superfície, en surt els cabells tot mullats, regalimosos, perlejats, alhora que els seus ulls verdosos, que encercen illes, es destaquen en la blavor del dia començat de poc. En tornar a trepitjar l'arena, alça el seu fill fins a l'alçada del seu cap i, amorosament, el besa davant de les altres mares que s'ho miren tristament joioses, com ella: car els marits són tots morts.

Jaume Galmés

Sant Llorenç



Sa Coma

